

Luonnos 11.4.2022

Säännöskohtaiset perustelut

Laki potilasturvallisuuden varmistamisesta terveydenhuollon työtaistelun aikana

1 §. *Lain tarkoitus ja soveltamisala.* Ehdotetun lain tarkoituksena olisi pykälän 1 momentin mukaan varmistaa potilasturvallisuus tilanteissa, joissa kunnan tai kuntayhtymän järjestämää terveydenhuoltoa koskeva työtaistelu uhkaa vaarantaa potilaiden hengen tai terveyden hoitohenkilökunnan riittämättömyyden vuoksi. Esitys koskisi potilasturvallisuuden varmistamista kunnallista terveydenhuoltoa koskevan Tehy ry:n ja Super ry:n työtaistelun aikana. Kunnan ja kuntayhtymän järjestämää terveydenhuoltoa ovat myös yksityisen palveluntuottajan kunnalle tai kuntayhtymälle ostopalvelusopimuksen perusteella tuottamat terveydenhuollon palvelut. Mainittu työtaistelu kohdistuu osittain myös ostopalveluina tuotettuihin terveydenhuollon palveluihin. Lakiehdotuksen mukaiset säännökset tulisivat sovellettaviksi vain tilanteissa, joissa työtaistelun aiheuttama henkilöstövajaus uhkaa vaarantaa hoidettavien potilaiden hengen tai terveyden.

Pykälän 2 momentin mukaan lakia sovellettaisiin kunnan tai kuntayhtymän järjestämässä terveydenhuollossa vain, jos muut keinot eivät ole riittäviä potilaiden hengen tai terveyden vaarantumisen estämiseksi ja vain siinä laajuudessa, kuin se on mainitussa tarkoituksessa välttämätöntä. Julkisen vallan puuttumiselle työtaistelutoimien käyttämiseen tulee olla korkea kynnys, ja sen vuoksi lakia ei voitaisi käyttää miltään osin lakon murtamiseen. Myöskään ehdotettua potilasturvallisuustyötä ei saisi käyttää yleisestä terveydenhuollon työvoimapulasta tai siihen osoitettujen voimavarojen riittämättömyydestä aiheutuvien ongelmien tai terveydenhuoltojärjestelmän kriisiytymisen ratkaisemiseen. Lain soveltaminen ja laissa säädettyjen keinojen käyttäminen olisi näin ollen viimesijainen keino turvata riittävä henkilöstö työtaistelun aikana. Työnantajan tulisi ensisijaisesti pyrkiä esimerkiksi erilaisin työläinsäädännön mahdollistamien työvuororajastelyiden ja ylitöiden avulla, työtaisteluun osallistumattomien työntekijöiden kanssa sopimalla, yhteistyössä muiden kuntien ja kuntayhtymien kanssa sekä ostopalvelujen avulla turvaamaan riittävä henkilöstö. Lisäksi ensisijaisesti tulisi pyrkiä sopimaan työtaisteluun osallistuvien tekemästä suojelutyöstä ennen kuin laissa tarkoitettuihin keinoihin voitaisiin turvautua.

Mitä ehdotetussa laissa säädettäisiin työntekijästä, sovellettaisiin pykälän 3 momentin mukaan myös virkasuhteessa olevaan. Työtaistelu koskee etupäässä työsuhteisia työntekijöitä, mutta jos sen piirissä olisi myös virkasuhteisia henkilöitä, koskisivat säännökset myös heitä.

2 §. *Työtehtävien ja työskentelypaikan muuttaminen.* Pykälässä säädettäisiin työtaisteluun osallistumattoman terveydenhuollon ammattihenkilön työtehtävien ja työskentelypaikan muuttamisesta. Työtaistelutoimenpiteiden seurauksena työvoimavajaus vaihtelee merkittävästi eri tehtävissä. Laki kunnan ja hyvinvointialueen virkaehtosopimuksista ja työsopimuslaki antavat työnantajalle jossain määrin mahdollisuuksia kohdentaa henkilöstöä uudelleen tavanomaisesta poikkeaviin tehtäviin. Viran tehtäväalue tai työsuopimus voivat kuitenkin rajoittaa työnantajan mahdollisuuksia määrätä työntekijää uusiin tehtäviin tai työskentelemään työnantajan toiseen toimintayksikköön. Jotta potilasturvallisuudesta voitaisiin riittävästi huolehtia työtaistelun aikana, voi olla välttämätöntä määrätä henkilökuntaa tavanomaisesta poikkeaviin tehtäviin tai siirtää henkilöstöä työskentelemään toiseen toimintayksikköön. Sen vuoksi pykälän 1 momentissa ehdotetaan, että työnantaja voisi määrätä työtaisteluun osallistumattoman terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamaan tavanomaisten työtehtäviensä lisäksi tai sijasta muita ammattitaitoaan vastaavia tehtäviä, jos se on välttämätöntä potilaan hengen tai terveyden vaarantumisen estämiseksi. Potilaan terveyden vaarantumisesta voisi seurata muun muassa sairastuminen, sairauden vaikeutuminen, vammautuminen tai jopa kuolema. Määräyksen työntekijälleen voisi antaa työnantajana toimiva kunta tai kuntayhtymä sekä työnantajana toimiva terveydenhuollon palveluja tuottava yksityinen palveluntuottaja, joka tuottaa palveluja kunnalle tai kuntayhtymälle. Määräys voitaisiin antaa sen estämättä, mitä muualla säädetään tai mitä työ- tai virkaehtosopimuksessa tai työsuopimuksessa on sovittu. Mainituissa tilanteissa työnantaja voisi myös määrätä työntekijänsä työskentelemään toiseen terveydenhuollon toimintayksikköön. Työtehtävien ja työskentelypaikan muuttamista koskeva määräys ei saisi kuitenkaan olla työntekijän henkilökohtaisen tilanteen kannalta kohtuuton, joten työnantajan tulisi arvioida määräyksen antamista jokaisen työntekijän kohdalla yksilöllisesti henkilökohtaiset olosuhteet huomioiden. Työntekijällä olisi tällöin kuitenkin oikeus saada korvaus hänelle määräyksestä aiheutuvista poikkeuksellisista kustannuksista kuten esimerkiksi vähäistä suuremmista matkakuluista. Ehdotettua 2 §:ää olisi sovellettava ensisijaisesti verrattuna ehdotettuun 3 §:ään.

Ehdotetusta säännöksestä huolimatta terveydenhuollon ammattihenkilö ei saisi suorittaa sellaisia tehtäviä, joihin hänen koulutuksensa ja ammattitaitonsa ei anna riittäviä edellytyksiä. Määrättäessä henkilö uusiin tehtäviin, on työnantajan selvítettävä, mitä tehtäviä työntekijä on kykenevä tekemään. Tarvittaessa työntekijälle on ennen määräyksen antamista annettava riittävä koulutus ja perehdytys uusiin tehtäviin.

Pykälän 2 momentin mukaan 1 momentissa tarkoitettu työnantajan määräys voitaisiin antaa vain, jos muut keinot eivät ole riittäviä potilaiden hengen tai terveyden vaarantumisen estämiseksi ja vain siinä laajuudessa, kuin se on mainitussa tarkoituksessa välttämätöntä. Ennen määräyksen antamista työnantajan olisi selvitettävä muut mahdolliset keinot potilaiden hengen tai terveyden vaarantumisen estämiseksi. Säännöksessä korostettaisiin sen soveltamisen viimesijaisuutta. Edellä 1 momentin perusteluissa on kuvattu työnantajan käytettävissä olevia muita keinoja, joita tulisi ensisijaisesti käyttää henkilöstön riittävyyden varmistamiseksi.

Edellä 1 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa työntekijälle olisi pykälän 3 momentin mukaan varattava tilaisuus tulla kuulluksi ennen määräyksen antamista. Työntekijälle tulisi näin ollen varata mahdollisuus lausua mielipiteensä uusiin tehtäviin määräämisestä tai toiseen toimintayksikköön määräämisestä, mutta määräys voitaisiin antaa kuitenkin työntekijän vastustuksesta huolimatta. Mainituissa tilanteissa ei kuitenkaan sovellettaisi lakia työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella eikä yhteistoimintalakia, sillä kyse olisi tilapäisestä määräyksestä ja määräyksen antaminen olisi kiireellistä potilaiden hengen ja terveyden turvaamiseksi.

3 §. *Potilasturvatyö.* Pykälässä säädettäisiin määräyksen antamisesta potilasturvatyöhön. Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirasto voisi määrätä työtaisteluun osallistuvan terveydenhuollon ammattihenkilön työskentelemään ammattitaitoaan vastaavissa tehtävissä välttämättömän hoidon turvaamiseksi terveydenhuollon toimintayksikössä, jonka työntekijä hän on. Säännös koskisi näin ollen vain työtaisteluun osallistuvia terveydenhuollon ammattihenkilöitä. Työtaisteluun osallistumattomien työntekijöiden kohdalla voitaisiin soveltaa vain 2 ja 5 §:ää. Ehdotetun 1 momentin mukaan työntekijä voitaisiin määrätä työskentelemään vain toimintayksikköön, jossa hän normaalisti työskentelee. Toimintayksikön omilla työntekijöillä on paras asiantuntemus toimintayksikön tehtäviin ja käytännössä todennäköisesti myös parhaat mahdollisuudet työskennellä toimintayksikössä, koska ilman työtaisteluun osallistumista he tekisivät samoja töitä. Tehtävän työn tulisi olla selkeää, joka vastaisi nimenomaisesti potilasturvatyöhön määrättävän henkilön osaamista ja ammattitaitoa. Tämän mukaisesti esimerkiksi kättilön tehtäviin ei voisi määrätä henkilöä, jolla ei ole asianmukaista koulutusta ja työkokemusta kättilön tehtävistä.

Potilasturvatyöhön määräämisen edellytyksenä olisi, että kunnan tai kuntayhtymän ylläpitämä terveydenhuollon toimintayksikkö tai kunnalle tai kuntayhtymälle palveluja tuottava yksityinen terveydenhuollon toimintayksikkö ei pysty työtaistelun vuoksi muutoin turvaamaan potilaiden hengen vaarantumisen tai terveyden vakavan vaarantumisen estämiseksi välttämättä tarvittavaa hoitoa, eivätkä työtaisteluun osallistumattomiin kohdistuvat 2 §:ssä tarkoitettut keinot tai muut keinot ole riittäviä. Säännös koskisi näin ollen sekä kunnan ja kuntayhtymän työntekijöitä että yksityisen ostopalveluntuottajan työntekijöitä, jotka osallistuvat työtaisteluun. Säännöksen soveltamisen kynnys olisi korkeampi kuin 2 §:n soveltamisen, sillä säännöksessä edellytetään potilaiden terveyden vakavaa vaarantumista. Potilaan terveyden vakavasta vaarantumisesta voisi seurata muun muassa vakava sairastuminen, sairauden vakava vaikeutuminen, vakava vammautuminen tai jopa kuolema. Potilaiden hengen vaarantumisen tai terveyden vakavan vaarantumisen riskin arvioi lääketieteellisestä toiminnasta vastaava toimintayksikön johto. Säännöstä sovellettaisiin viimesijaisesti verrattuna 2 §:ssä tarkoitettuihin työtaisteluun osallistumattomiin kohdistuviin keinoihin nähden.

Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintoviraston määräys voitaisiin antaa kerrallaan enintään viikon ajaksi ja se voitaisiin uusida. Määräyksen kesto säädettäisiin sen osoittamiseksi, että kysymyksessä on poikkeuksellinen järjestely, jota ei tule soveltaa pitkäaikaisesti. Määräys voitaisiin antaa vain siinä laajuudessa, kuin se on potilaiden hengen tai potilaiden terveyden vakavan vaarantumisen estämiseksi välttämätöntä. Työnantajan tulee potilasturvatyösäännöksistä huolimatta pyrkiä toteuttamaan tarvittavat toiminnot työtaisteluun osallistumattomalla henkilökunnalla tai muilla mahdollisilla toimenpiteillä, esimerkiksi hankkimalla palveluja niiltä kunnilta tai kuntayhtymiltä, joissa ei ole työtaistelua taikka yksityisiltä palveluntuottajilta. Potilasturvatyötä koskeva määräys ei saisi myöskään olla työntekijän henkilökohtaisen tilanteen kannalta kohtuuton, joten hänen henkilökohtaiset olosuhteensa olisi otettava huomioon määräystä annettaessa.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin niistä 1 momentissa tarkoitetuista välttämättömistä hoidoista ja toiminnoista terveydenhuollossa, joiden kohdalla potilasturvatyö tulisi kysymykseen potilaiden hengen vaarantumisen tai terveyden vakavan vaarantumisen estämiseksi. Tällaisia välttämättömiä hoitoja ja toimintoja olisivat momentin 1 kohdan mukaan tehohoito ja hoito tehostetun valvonnan yksikössä, joka sisältäisi aikuisten sekä keskkosten ja lasten tehohoidon. Tehohoidossa hoidetaan potilaita, joilla on vakava peruselintoimintojen häiriö tai uhka niiden kehittymiseen. Tehohoitoa annetaan sairaalan teho-osastolla tai tehostetun valvonnan osastolla mukaan lukien sydänvalvonnassa ja neurologisella valvontaosastolla.

Momentin 2 kohdan mukaan välttämättömiin hoitoihin lukeutuisi sekä somaattinen että psykiatrinen päivystyksellinen hoito, jota ilman potilaan terveydentila vakavasti vaarantuisi tai olisi vaarassa vaarantua vakavasti,

sekä siihen välittömästi liittyvä hoito, kuten päivystykselliset leikkaukset. Päivystyksestä ja kiireellisestä hoidosta säädetään terveydenhuoltolain 50 §:ssä.

Välttämättömiin hoitoihin kuuluisi momentin 3 kohdan mukaan ensihoito, josta säädetään terveydenhuoltolain 40 §:ssä, sekä momentin 4 kohdan mukaan synnytysten hoito.

Momentin 5 kohdan mukaan välttämättömiin hoitoihin kuuluisi pitkäaikaisten sairauksien vaatima välttämätön hoito, jota ilman potilaan terveydentila vakavasti vaarantuu tai on vaarassa vaarantua vakavasti. Tällaisia hoitoja olisivat esimerkiksi elinsiirrot ja sellaiset syöpäsairauksien tai muiden pitkäaikaissairauksien ja psykiatristen sairauksien vaatimat hoidot ja niiden suunnittelu, joita ei voida siirtää ilman, että terveydentila vakavasti vaarantuisi tai olisi vaarassa vaarantua vakavasti, vaikka kyseessä ei olisikaan edellä 2 kohdassa tarkoitettu päivystyksellinen tai kiireellinen hoito.

Momentin 6 kohdan mukaan välttämättömiä hoitoja olisivat myös jatkuva hoito tai lääkehoito, jota ilman potilaan terveydentila vakavasti vaarantuisi tai olisi vaarassa vaarantua vakavasti. Tällaisia hoitoja olisivat esimerkiksi meneillään oleva dialyysihoito, opiaattikorvaushoito ja määrääjoin annettava säännöllinen lääkehoito (esimerkiksi psykiatristen potilaiden säännölliset lääkeinjektiot). Tällaista hoitoa olisi myös sellainen syöpäpotilaiden ja muiden pitkäaikaissairauksia sairastavien hoitoprotokollan mukainen hoito sekä sellainen välttämätön psykiatrinen avohoito, jota ei ajallisesti ole mahdollista siirtää.

Momentin 7 kohdan mukaan välttämätöntä hoitoa olisi sairaalan osastolla olevien potilaiden välttämätön hoito, jota ilman potilaan terveydentila vakavasti vaarantuu tai on vaarassa vaarantua vakavasti. Tällä tarkoitettaisiin sairaalan psykiatrisilla ja somaattisilla osastoilla mukaan lukien synnyttäneiden osastoilla olevien potilaiden ja tahdosta riippumattomassa psykiatrisessa hoidossa olevien potilaiden välttämätöntä tutkimusta, seurantaa, valvontaa ja hoitoa.

Lisäksi momentin 8 kohdan mukaan välttämätöntä hoitoa olisi muu 1 – 7 kohtiin verrattava potilaan hengen turvaamiseksi tai potilaan fyysisen tai psyykkisen terveydentilan vakavan vaarantumisen estämiseksi välttämättä tarvittava tutkimus ja hoito, jota ilman potilaan terveydentila vakavasti vaarantuu tai on vaarassa vaarantua vakavasti. Lisäksi momentin 9 kohdan mukaan välttämättömiä hoitoja olisivat momentin 1 – 8 kohdissa tarkoitettuihin hoitoihin liittyvät laboratoriotutkimukset ja näytteenotto, kuvantamistutkimukset, lääkehoito, patologis-anatomisten näytteiden otto ja tutkimus sekä muut lääketieteelliset tukipalvelut joita ilman potilaan terveydentila vakavasti vaarantuu tai on vaarassa vaarantua vakavasti. Näitä olisivat esimerkiksi laboratorio- ja kuvantamistutkimukset, kuten syövän hoitoon ja lääkitysseurantoihin liittyvät tutkimukset, lääkehoito ja muut välttämättömät lääketieteelliset tukipalvelut.

4 §. *Menettely potilasturvatyöhön määrättäessä.* Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirasto voisi määrätä henkilön potilasturvatyöhön vain 3 §:ssä tarkoitettun terveydenhuollon toimintayksikköä ylläpitävän tai ostopalvelusopimuksen tehneen kunnan tai kuntayhtymän esityksen perusteella. Esityksen tulisi olla perusteltu ja siinä olisi oltava selvitys toimenpiteistä, joita kunta tai kuntayhtymä on toteuttanut, jotta vältettäisiin potilaiden hengen vaarantuminen tai terveyden vakava vaarantuminen. Esityksessä tulisi esimerkiksi perustella, miksei työtaisteluun osallistuvien sovitusti tekemä suojelutyö riitä turvaamaan potilaiden välttämätöntä hoitoa. Lisäksi esityksessä olisi oltava perustelut sille, miksi pysyvän lainsäädännön mahdollistamat toimet ovat välttämättömiä potilaiden välttämättömän hoidon turvaamiseksi, sillä potilasturvatyöhön määrääminen olisi viimesijainen keino verrattuna muihin keinoihin. Esityksessä tulisi olla lisäksi tieto potilasturvatyöhön esitettävistä terveydenhuollon ammattihenkilöistä, heidän yhteystiedoistaan sekä siitä, mihin tehtäviin, kuinka paljon ja kuinka pitkäksi ajaksi terveydenhuollon ammattihenkilöitä tulisi määrätä potilasturvatyöhön. Esityksen tekijän olisi lisäksi pyrittävä varmistamaan, ettei esitys muodostu potilasturvatyöhön esitettävän työntekijän henkilökohtaisen tilanteen kannalta kohtuuttomaksi, mikä olisi 3 §:n mukaan este potilasturvatyöhön määräämiselle. Edellä mainitut tiedot voitaisiin antaa aluehallintovirastolle salassapitosäännösten estämättä.

Pykälän 1 momentin mukaan kunnan tai kuntayhtymän olisi esitystä laatiessaan lisäksi varattava työtaisteluun ryhtyneen ammattijärjestön kyseisessä terveydenhuollon toimintayksikössä toimivalle ammattiosastolle mahdollisuus lausunnon antamiseen ja esitykseen tulisi liittää osaston mahdollisesti antama lausunto. Lausunnon antamiselle olisi varattava vähintään 24 tuntia aikaa. Aluehallintovirasto ottaisi määräystä antaessaan huomioon myös esitykseen liitetyn ammattiosaston lausunnon.

Ostopalveluntuottaja toimisi kunnan tai kuntayhtymän kanssa yhteistyössä ja tekisi omien terveydenhuollon toimintayksiköiden osalta ehdotukset potilasturvatyöstä palvelut järjestävälle kunnalle tai kuntayhtymälle, joka laatisi esityksensä aluehallintovirastolle sekä omien toimintayksiköidensä että ostopalveluntuottajan toimintayksiköiden osalta. Pykälän 2 momentin mukaan terveydenhuollon palveluja kunnalle tai kuntayhtymälle

tuottavan yksityisen palvelutuottajan olisi salassapitosäännösten estämättä annettava kunnalle tai kuntayhtymälle välttämättömät tiedot potilasturvatyöhön esitettävistä terveydenhuollon ammattihenkilöistä, heidän välttämättömät yhteystietonsa, välttämättömät tiedot heidän työtehtävistään sekä muut esityksen tekemistä varten tarvittavat 1 momentissa tarkoitetut välttämättömät tiedot. Yksityisen palveluntuottajan olisi näin ollen omalta osaltaan esitettävä kunnalle tai kuntayhtymälle selvitys toimenpiteistä, joita yksityinen palvelun-tuottaja on toteuttanut, jotta vältettäisiin potilaiden hengen vaarantuminen tai terveyden vakava vaarantuminen. Lisäksi yksityisen palveluntuottajan olisi esitettävä perustelut sille, miksi pysyvän lainsäädännön mahdollistamat toimet ovat riittämättömiä. Lisäksi yksityisen palveluntuottajan tulisi tehdä oma ehdotuksensa kunnalle tai kuntayhtymälle siitä, mihin tehtäviin, kuinka paljon ja kuinka pitkäksi ajaksi terveydenhuollon ammattihenkilöitä tulisi määrätä potilasturvatyöhön yksityisen palveluntuottajan toimintayksiköihin. Kunnan ja kuntayhtymän olisi annettava salassapitosäännösten estämättä edellä mainitut tiedot aluehallintovirastolle määräyksen antamista varten.

Edellä 1 ja 2 momentissa tapahtuva henkilötietojen käsittely perustuisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohtaan, jonka mukaan käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Tietojen käsittelyssä tulee huomioida myös tietosuoja-asetuksen 5 artiklan mukaiset yleiset käsittelyperiaatteet. Aluehallintoviraston oikeus käsitellä henkilötietoja perustuisi tässä laissa säädettävään oikeuteen määrätä työntekijä potilasturvatyöhön. Tämän osalta tietojen käsittelyperusteena olisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan c alakohta. Kunnalla ja kuntayhtymällä on tämän lain perusteella oikeus käsitellä omien työntekijöidensä ja ostopalvelutuottajien työntekijöiden henkilötietoja lakiehdotuksen 4 §:n mukaisen esityksen tekemiseksi ja aluehallintoviraston päätöksen käsittelemiseksi. Koska käsittely ei perustuisi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohtaan, niin rekisteröidyllä ei ole tietosuoja-asetuksen 21 artiklan mukaista vastustamisoikeutta. Jäsenvaltiot voivat pitää voimassa tai ottaa käyttöön yksityiskohtaisempia säännöksiä tietosuoja-asetuksessa vahvistettujen sääntöjen soveltamisen mukauttamiseksi sellaisessa käsittelyssä, joka tehdään 1 kohdan c (ja e alakohtaan) noudattamiseksi määrittämällä täsmällisemmin tietojenkäsittely- ja muita toimenpiteitä koskevat erityiset vaatimukset, joilla varmistetaan laillinen ja asianmukainen tietojenkäsittely. Koska käsittelyperusteena on 6 artiklan 1 kohdan c alakohta, niin henkilötietojen käsittelyn on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Ehdotetussa 4 §:ssä annettaisiin tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan nojalla erityissääntelyä käsittelyn lainmukaisuudesta, käsiteltävien tietojen tyypeistä, asianomaisista rekisteröidyistä, yhteisöistä, joille ja tarkoituksia, joihin henkilötietoja voidaan luovuttaa, käsittelytoimista ja -menettelyistä, ml. laillisen ja asianmukaisen tietojenkäsittelyn varmistamiseen tarkoitetut toimenpiteet. Henkilötietojen käsittelyllä pyritään turvaamaan jokaiselle kuuluvien perustuslain 7 § 1 momentin, perustuslain 19 § 1 momentin ja 3 momentin mukaisten oikeuksien toteutumista. Käsittelyn voidaan katsoa täyttävän näin yleisen edun tavoitteen. Käsittelyoikeus on rajattu vain laissa tarkoitettuihin tilanteisiin tilanteissa, jotka on rajattu oikeasuhteisesti vain välttämättömään. Sääntelyä voidaan pitää näin oikeasuhteisena.

Aluehallintoviraston olisi pykälän 3 momentin mukaan varattava potilasturvatyöhön määrättävälle mahdollisuus tulla kuulluksi ennen määräyksen antamista. Aluehallintoviraston tulisi määrätä aika, jonka kuluessa asianomaisen henkilön on esitettävä näkemyksensä asiasta. Tämä määräaika ei saisi olla 24 tuntia lyhyempi. Kuulemismenettelyyn sovellettaisiin muutoin hallintolakia. Määräys potilasturvatyöhön voitaisiin antaa, vaikka asianomainen henkilö ei olisi ottanut kantaa asiaan määräajassa. Aluehallintovirasto saisi kuitenkin ratkaista asian varaamatta asianosaiselle tilaisuutta tulla kuulluksi, jos kuulemisesta aiheutuva asian käsittelyn viivästyminen aiheuttaisi vakavaa vaaraa ihmisten terveydelle. Kuulemisesta poikkeamista koskeva säännös vastaisi osittain hallintolain 34 §:n 2 momentin 4 kohtaa. Säännöshedotuksessa oleva kynnys jättää kuulematta olisi kuitenkin hallintolain säännöstä korkeampi. Tällaisessa tilanteessa tulee olla selvää, että henkilöllä on asianmukainen osaaminen määräyksen mukaisen tehtävän hoitamiseen. Kuulemisesta poikkeaminen tulisi perustella aluehallintoviraston päätöksessä.

Pykälän 4 momentin mukaan määräys voitaisiin antaa, vaikka kuultava vastustaisi määräystä. Jos asianomainen vastustaa määräystä kuulemiselle annetussa määräajassa, aluehallintoviraston tulisi määräystä antaessaan ottaa huomioon määräyksen vastustamiseksi esitetyt perusteet. Annettavassa määräyksessä tulisi todeta potilasturvatyön alkamisen ajankohta, kesto, toimintayksikkö, jossa se suoritetaan ja pääasialliset tehtävät. Aluehallintoviraston tulisi päätöksessään yksilöidä ne tehtävät, joita määräys koskisi.

Jos aluehallintovirasto ei määräisi henkilöä kunnan tai kuntayhtymän esityksen perusteella potilasturvatyöhön, tulisi aluehallintoviraston antaa hallintolain mukaisesti myös tästä päätös. Muutoksenhausta aluehallintoviraston päätökseen säädettäisiin ehdotetussa 7 §:ssä.

Työtaisteluun osallistumista koskeva tieto voidaan katsoa sellaiseksi tiedoksi, jota käsiteltäessä on syytä ottaa huomioon tietosuoja-asetuksen 9 artikla (tietoja käsitellessä voisi tulla esiin muun muassa tieto siitä, että työn-

tekijä on ammattiliiton jäsen). Oikeus käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja perustuisi 9 artiklan 2 kohdan i alakohtaan, jonka mukaan käsittely on tarpeen kansanterveyteen liittyvän yleisen edun vuoksi. Ehdotuksessa säädettäisiin asianmukaisista ja erityisistä toimenpiteistä rekisteröidyn oikeuksien ja vapauksien, erityisesti salassapitovelvollisuuden suojaamiseksi. Ehdotuksen 4 §:n 5 momentissa säädettäisiin henkilötietojen käsittelyn suojatoimista. Sen mukaan kunnan, kuntayhtymän, ostopalvelutuottajan ja aluehallintoviraston tulisi nimetä ne henkilöt, jotka saavat käsitellä tässä pykälässä tarkoitettuja henkilötietoja, tai määritellä ne tehtävät, joihin sisältyy näiden tietojen käsittelyä. Tietoja käsittelevät henkilöt eivät saisi ilmaista näitä tietoja sivulliselle työsuhteen aikana eikä sen päättymisen jälkeen. Kunnan, kuntayhtymän ja ostopalvelutuottajan olisi säilytettävä hallussaan olevia potilasturvatyömääräyksesityksiä ja aluehallintoviraston määräyksiä koskeva tiedot erillään muista keräämistään henkilötiedoista. Tiedot tulisi poistaa välittömästi sen jälkeen, kun käsittelylle ei ole tässä laissa tarkoitettua perustetta. Tietojen käsittely olisi välttämätöntä, jotta lain 3 §:n mukainen esitys on mahdollista tehdä.

5 §. *Poikkeaminen työaikasäännöksistä.* Pykälässä säädettäisiin mahdollisuudesta poiketa työaikalain mukaisista työaikasäännöksistä. Säännöstä voitaisiin soveltaa sekä työtaisteluun osallistumattomiin terveydenhuollon ammattihenkilöihin että potilasturvatyöhön määrättyihin terveydenhuollon ammattihenkilöihin. Ehdotettu säännös vastaisi pitkälle työaikalain 19 §:n mukaista hätätyösäännöstä. Erona olisi kuitenkin se, että ehdotetun säännöksen mukaan työaikasäännöksistä voitaisiin poiketa nimenomaan kunnan tai kuntayhtymän järjestämää terveydenhuoltoa koskevan työtaistelun perusteella, kun työaikalain mukaan hätätyön edellytyksenä on ennalta arvaamaton tapahtuma. Koska työtaistelu ei ole ennalta arvaamaton, ei työaikalain mukainen hätätyösäännös tule sovellettavaksi, minkä vuoksi lakiin ehdotetaan otettavaksi työaikasäännöksistä poikkeamista koskeva erillinen säännös.

Jos työtaistelu uhkasi vakavasti johtaa 3 §:n 1 momentissa tarkoitettuun potilaiden hengen vaarantumiseen tai terveyden vakavaan vaarantumiseen, saisi pykälän 1 momentin mukaan säädetty tai sovitut työajat ylittää siinä määrin kuin 3 §:n 2 momentissa tarkoitettua välttämättömän hoidon turvaaminen sitä edellyttää, kuitenkin enintään kahden viikon ajan. Työaikasäännöksistä saisi poiketa ilman työtaisteluun osallistumattoman ja potilasturvatyöhön määrätyn työntekijän suostumusta ja sen estämättä, mitä työaikalaisissa säädetään. Tällöin työssä saisi myös poiketa työaikalain 8, 18, 24, 25, 27 ja 28 §:n säännöksistä. Työaikalain 8 §:ssä säädetään yötyötä, 18 §:ssä työajan enimmäismäärästä, 24 §:ssä päivittäisistä tauoista, 25 §:ssä vuorokausilevosta, 27 §:ssä viikkolevosta ja 28 §:ssä viikkolevosta poikkeamisesta. Työnantajan olisi kuitenkin tasoitettava työaika enintään työaikalain 18 §:ssä säädettyyn enimmäismäärään ja annettava työntekijälle korvaavat lepoajat niin pian kuin mahdollista tai työ- ja virkaehtosopimuksen mukaisesti, jos siinä on sovittu pidemmästä ajanjaksosta. Työaikalain 34 §:n perusteella on voitu muun muassa sopia enimmäistyöajan osalta enintään 12 kuukauden pituisesta tasoitumisjaksosta ja viikkolevosta poikkeamisen osalta korvaavan ajan antamisesta. Kysymys olisi voimassaololtaan lakanneesta työ- ja virkaehtosopimuksesta, jonka määräyksiä sovellettaisiin työaikalain 34 §:n 7 momentin perusteella, kunnes uusi sopimus tulee voimaan. Työaikalain säännöksistä poikkeaminen ei saisi kuitenkaan olla työntekijän henkilökohtaisen tilanteen kannalta kohtuutonta eikä se saisi aiheuttaa vaaraa työturvallisuudelle tai työntekijän terveydelle, vaan työntekijälle olisi turvattava riittävä lepo poikkeussääntelystä huolimatta. Työntekijälle maksettaisiin säännöllisen työajan ylittävältä osalta normaalit ylityökorvaukset.

Pykälän 2 momentin mukaan työnantaja voisi poiketa työaikasäännöksistä vain, jos muut keinot eivät ole riittäviä potilaiden hengen tai potilaiden terveyden vakavaan vaarantumisen estämiseksi ja vain siinä laajuudessa, kuin se on mainitussa tarkoituksessa välttämätöntä. Ennen määräyksen antamista työnantajan olisi selvitettävä muut mahdolliset keinot potilaiden hengen tai terveyden vaarantumisen estämiseksi. Säännöksessä korostettaisiin sen soveltamisen viimesijaisuutta. Edellä 1 momentin perusteluissa on kuvattu työnantajan käytettävissä olevia muita keinoja, joita tulisi ensisijaisesti käyttää henkilöstön riittävyyden varmistamiseksi.

Pykälän 3 momentin mukaan työnantajan olisi viivytyksettä tehtävä työsuojeluviranomaiselle ilmoitus pykälässä tarkoitettun työn syystä, laajuudesta ja todennäköisestä kestosta. Työnantajan olisi varattava tällaista työtä tekeviä työntekijöitä edustavalle luottamusmiehele tai jos luottamusmiestä ei ole valittu, työsuojeluviranomaiselle tai jos luottamusvaltuutettua ei ole valittu, työsuojeluviranomaiselle tilaisuus liittää ilmoitukseen lausuntonsa. Työsuojeluviranomainen voisi tutkittuaan asian joko jättää sen saamansa ilmoituksen varaan tai ryhtyä toimenpiteisiin tässä pykälässä tarkoitettun työn rajoittamiseksi tai lopettamiseksi. Säännös vastaisi työaikalain 19 §:n 2 momenttia.

6 §. *Uhkasakko.* Pykälän 1 momentin mukaan aluehallintovirasto voisi asettaa 3 §:ssä tarkoitettun potilasturvatyöhön määräämistä koskevan päätöksensä tehosteeksi uhkasakon. Sakon uhalla voitaisiin varmistaa, että asianomainen henkilö myös ryhtyy suorittamaan hänelle määrättyä potilasturvatyötä. Ilman uhkasakon asettamismahdollisuutta voisi olla olemassa vaara, että aluehallintoviraston tekemät päätökset jäisivät merkityksettömiksi henkilöstön edelleenkin kieltäytyessä työstä.

Pykälän 2 momentissa olisi informatiivinen säännös siitä, että uhkasakon asettamiseen ja tuomitsemiseen sovellettaisiin, mitä uhkasakkolaissa (1113/1990) säädetään. Lisäksi säädettäisiin siitä, että aluehallintovirasto tuomitsisi uhkasakon potilasturvatyö määräystä esittäneen kunnan tai kuntayhtymän esityksestä. Uhkasakkoa asetettaessa olisi otettava huomioon muun muassa uhkasakkolain 7 §:n 1 momentti, jonka mukaan uhkasakko voidaan asettaa vain sellaiselle asianosaiselle päävelvoitteen tehosteeksi, jolla on oikeudellinen ja tosiasiallinen mahdollisuus noudattaa päävelvoitetta. Uhkasakkolain 8 §:n mukaan uhkasakkoa asetettaessa on otettava huomioon päävelvoitteen laatu ja laajuus, velvoitetun maksukyky ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Asianosaisen kuulemisesta ennen uhkasakon asettamista ja tuomitsemista säädetään uhkasakkolain 22 §:ssä. Uhkasakko voidaan uhkasakkolain 11 §:n mukaan tuomita asetettua pienempänä, jos päävelvoitetta on olennaiselta osalta noudatettu tai velvoitetun maksukyky on merkittävästi alentunut tai asetetun uhkasakon alempana tuomitsemiseen on jokin muu perusteltu syy.

7 §. *Muutoksenhaku.* Pykälän 1 momentissa olisi informatiivinen säännös siitä, että muutoksenhausta aluehallintoviraston tämän lain nojalla tekemään päätökseen säädetään oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetussa laissa (808/2019). Aluehallintoviraston 3 §:n nojalla antamasta potilasturvatyötä koskevasta päätöksestä voisi valittaa näin ollen hallinto-oikeuteen. Lisäksi säädettäisiin selvyyden vuoksi siitä, että valitusoikeus olisi myös 4 §:ssä tarkoitetun esityksen tehneellä kunnalla tai kuntayhtymällä. Kunnalla tai kuntayhtymällä olisi intressi hakea muutosta aluehallintoviraston päätökseen silloin kun, aluehallintovirasto ei määräisi henkilöitä potilasturvatyöhön kunnan tai kuntayhtymän esityksen mukaisesti.

Pykälän 2 momentin mukaan aluehallintoviraston päätöstä potilasturvatyöhön määräämisestä olisi noudatettava muutoksenhausta huolimatta, jollei hallintotuomioistuimella toisin määrää. Päätöksen välitön toimeenpano olisi tarpeen määräyksen perusteesta johtuen, sillä määräyksen tarkoituksena on potilaiden hengen vaarantumisen tai terveyden vakavan vaarantumisen estäminen. Hallintotuomioistuimella voisi kuitenkin kieltää päätöksen toimeenpanon oikeudenkäynnistä hallintoasioissa annetun lain 123 §:n mukaisesti. Lain 123 §:n 4 momentin mukaan vaatimus päätöksen täytäntöönpanon kieltämisestä on käsiteltävä kiireellisenä.

Pykälän 3 momentissa olisi informatiivinen säännös siitä, että muutoksenhaussa uhkasakon asettamista ja maksettavaksi tuomitsemista koskevaan päätökseen sovelletaan, mitä uhkasakkolaissa säädetään.

8 §. *Voimaantulo.* Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta. Lain olisi tarkoitus tulla voimaan heti, kun laki on hyväksytty ja vahvistettu. Laki olisi määräaikainen ja se olisi voimassa 30 päivään kesäkuuta 2022. Lakia ei saisi soveltaa enää 1 §:ssä tarkoitetun työtaistelun työtaistelutoimenpiteiden päätyttyä.